

Scheepsbouwer en bouwer aan het schip van de kerk

Prof. dr. A. Baars

Sliedrecht

Mijn vader werd geboren op 7 juni 1912 in Sliedrecht. Hij was de vijfde – en jongste – zoon van Arie Baars en Pleuntje Maria Nieuwendorp. In hun gezin werden ook drie dochters geboren die allen Maaïke Neeltje heetten. De eerste

twee van hen stierven op heel jonge leeftijd. De derde dochter werd geboren na mijn vader en met haar groeide hij op. Zijn ouders vernoemden mijn vader naar zijn grootmoeder, Ariaantje Baars-Kortleve. Hij heette dus Adrianus. Hij werd geboren in het huis op de scheepswerf waarover zijn vader de leiding had. Een van zijn vroegste herinneringen was dat op het terrein van de werf barakken gebouwd werden voor Vlamingen die voor de Duitse bezetting van België in de Eerste Wereldoorlog gevlucht waren. Hij speelde met die kinderen en daarom kon het vele jaren later zomaar gebeuren dat hij tijdens een gesprek iets in onvervalst Vlaams zei.

Toch naar de scheepswerf

Mijn vader kon goed leren en er was even sprake van geweest dat hij na de lagere school naar de HBS zou gaan. Uiteindelijk werd het toch de plaatselijke MULO. Hij haalde hoge cijfers. Maar aan het einde van de tweede klas liep hij het kantoor van zijn vader binnen en kondigde aan dat hij met school stopte en op de scheepswerf van zijn vader wilde gaan werken. Hij was toen 14 jaar oud. Opa probeerde hemel en aarde te bewegen om hem van die beslissing terug te laten komen, maar dat was tegen dovenmansoren gezegd. Ook toen opa mijn vader een jaarlang het allervervelendste en smerigste werk liet doen, hielp dat niets. Mijn vader wilde scheepsbouwer worden en dat zou hij tot het einde van zijn leven blijven. Ondertussen haalde hij allerlei vakdiploma's en slaagde vrijwel overal 'met lof' voor.

Veranderen van kerk

Kerkelijk was de familie Baars van oorsprong lid van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Opa Baars was ouderling in de plaatselijke kerk, penningmeester van de Gereformeerde Schoolvereniging en een zeer betrokken lid van de Antirevolutionaire Partij, kortom met overtuiging een van de ‘mannenbroeders’ uit die tijd. Verschillende kinderen – onder wie ook mijn vader – braken echter in de loop van de tijd met de Gereformeerde Kerken. Wat mijn vader betreft ging dat zo: Hij maakte deel uit van een groep vrienden van de jongelingsvereniging van de Gereformeerde Kerk. Op een gegeven moment spraken zij er met elkaar over dat er sinds kort zo’n ‘vreemde’ dominee stond in de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk, ds. J.A. Riekel. Ze besloten samen een dienst te bezoeken waar hij voorging. In die tijd werden er niet alleen diensten gehouden in het kerkgebouw in het centrum van Sliedrecht, maar ook in gebouw ‘Rehoboth’ in Baanhoek aan het westen van de Sliedrechtse dijk. Dat gebouw was die avond overvol. De jongens moesten genoeg nemen met een plaats in de hal, achter een schot. Ze zagen de dominee niet. Het was die avond nabetrachting op het Heilig Avondmaal. Ds. Riekel begon de dienst met te zeggen dat hij die middag zo overweldigd was door de liefde van Christus dat hij gebeden had: ‘Heere, matig het, anders kan ik niet preken ...’ Zijn tekst was: ‘... want ik ben krank van liefde ...’ (Hoogl. 2:5). Mijn vader luisterde ademloos – en niet alleen hij! Zo iets had hij in de Gereformeerde Kerk nog nooit gehoord. Zijn hart werd geraakt, hij begon te zoeken en kerkte steeds vaker in de Christelijke Gereformeerde Kerk waar inmiddels ds.

C. Smits ds. Riekel was opgevolgd. Onder diens krachtige prediking kwam hij tot ruimte en hij besloot Christelijk Gereformeerd te worden. Eerst vertelde hij dat tegen zijn vader die hem kortaf toevoegde: 'Je doet maar wat je niet laten kan!' Daarna ging hij naar de pastorie van ds. Smits en gaf zijn verlangen te kennen. Smits reageerde in eerste instantie terughoudend: 'Maar, Baars, je bent toch gereformeerd, dat is toch een goede kerk! Ik zou maar blijven waar je bent.' Mijn vader: 'Ja, maar ik kan het daar niet meer uithouden ...' Smits: 'Dan gaan we verder praten!' Vanaf dat gesprek was er tussen pa en ds. Smits een band die zijn leven lang geduurd heeft, ook nadat ds. Smits – tot verdriet van mijn vader – de Christelijke Gereformeerde Kerken verliet en Oud Gereformeerd werd.

De oorlogsjaren

Toen de Tweede Wereldoorlog begon in 1940, riep opa zijn vier zoons die bij hem in dienst waren bij zich op zijn kantoor en zei: 'Jongens, we gaan een heel zware tijd tegemoet. Houd je zoveel mogelijk afzijdig van alle stormachtige ontwikkelingen.' Na zoveel jaren beoordelen wij dat misschien als zwak – om niet een erger woord te gebruiken. Maar wij hebben – ruim tachtig jaar later – nauwelijks een idee wat het tijdsgewricht van het begin van de oorlog in de harten en gewetens van mensen die dat toen beleefden, heeft aangericht.

Tijdens de oorlog gebeurde iets verschrikkelijks wat een blijvend familietrauma veroorzaakte. Op 3 november 1943 stond opa Arie Baars zoals gewoonlijk vroeg op. Hij had veel last van slapeloosheid en was gewoon al voor zessen de

werf op te lopen. Voor de werf lagen baggerbakken aangemeerd. Hij ging op een bolder van een van de bakken zitten en wachtte al peinzend de komst van de nieuwe dag af. Inmiddels liepen ook twee van zijn zoons – mijn vader en een oudere broer – over het bedrijf, maar dan wel vlak bij de dijk. Ineens verscheen uit het niets een Engels vliegtuig en men begon te schieten. Onder de Engelsen bestond namelijk in deze periode nog steeds de vrees dat de Duitsers ‘naar Engeland wilden varen’ en daarom werd regelmatig het vuur geopend op allerlei schepen langs de Nederlandse rivieren. Mijn vader en zijn broer doken weg achter een stel rechtopstaande ijzeren platen. Toen het schieten voorbij was, kwamen ze overeind en keken rond. Ergens hinkte iemand van het personeel die al vroeg op de werf was en in zijn been getroffen werd. ‘Nou’, zei mijn oom, ‘het valt mee, geloof ik. Er is niemand ernstig geraakt!’ Maar mijn vader zei: ‘Maar, kijk daar eens!’ en hij wees op de wapperende witte haren van zijn vader naast de bolder van de baggerbak. Ze renden erheen. Mijn vader voelde als eerste zijn pols. Opa was dwars door zijn hart geschoten. Nog één hartslag en hij was niet meer ... Het hele dorp liep een paar dagen later uit om opa te begraven. Oma werd in deze tijd bijzonder vertroost. Al weken tevoren was ze door de Heere voorbereid met woorden die ze maar niet kwijt kon raken: ‘Uw weg was in de zee, en Uw pad in grote wateren, en Uw voetstappen werden niet bekend’ (Ps. 77:20).

Directeur

Mijn vader en drie van zijn broers volgden hun vader op. Hoewel ze alle vier formeel ‘directeur’ waren, werkten ze

gewoon met het personeel mee en schaamden zich niet het vuilste werk te doen. Zij waren ook heel erg op het wel en wee van het personeel betrokken. In de laatste oorlogsjaren had mijn vader allerlei contacten met boeren in de Biesbosch. Regelmatig trok hij er 's nachts met een aak (grote roei-boot) op uit om via de Dordtse Biesbosch bij boeren in de Brabantse Biesbosch eten te gaan halen. Dat was niet alleen bestemd voor hun eigen gezin, maar ook voor het personeel, van wie velen nog jonge kinderen hadden.

Toch naar Duitsland

In 1944 werden jonge mannen van een bepaalde leeftijd door de Duitsers gesommeerd om in Duitsland te gaan werken. Mijn vader en een van zijn broers kwamen daarvoor in aanmerking. Mijn oom wilde gaan, maar pa wilde onderduiken in de Biesbosch. Hij had daar echter geen rust bij omdat hij het sterke gevoel had dat zijn broer niet levend uit Duitsland zou terugkeren. Daarom besloot hij alsnog mee te gaan. Op maandag 8 januari 1945 werden de broers opgepakt en op transport gesteld. Tijdens de tocht in de ijzige kou (23 graden vorst!) vroegen enkele van de mannen die samengepakt in de goederenwagon stonden mijn vader om een stukje uit de Bijbel te lezen en voor te gaan in gebed. Dat deed hij en zijn gebed maakte diepe indruk. Jaren later hoorde ik nog verschillende mensen daarover spreken. De twee broers kwamen uiteindelijk terecht in Hamburg waar ze tewerkgesteld werden op de Hamburgische Elektrizitäts Werke. In deze periode werd mijn oom ernstig ziek, onder andere door ondervoeding. Hij lag meer in de barak dan dat hij op het werk verscheen.

In zijn schaarse vrije uren probeerde mijn vader aan geld te komen en zwierf hij langs boerderijen in de omgeving om vers voedsel en eieren voor zijn broer te bemachtigen. Maar uiteindelijk werden de bombardementen van de geallieerden boven Hamburg zo hevig dat de mensen die daar tewerkgesteld waren, moesten vertrekken naar het zuiden. Het was winter en er lagen hopen sneeuw. Mijn oom was eigenlijk niet in staat om de tocht te maken en leunde bij iedere stap op mijn vader. Uiteindelijk begaven zijn krachten hem en hij viel naast de weg neer in de sneeuw. ‘Laat me hier maar liggen, laat me hier maar sterven!’ zei hij. Terwijl amper tot hem doordrong wat hij zei, voegde pa hem toe: ‘En zij dwongen een Simon van Cyrene, dat hij het kruis achter Jezus droeg’ (Mar. 15:21). Mijn oom keek met grote ogen op: ‘Hè ...? Laten wij dan maar verdergaan.’

Terug naar Nederland

Ze zijn verdergegaan en ... later zelfs behouden naar Nederland teruggekeerd. Omdat de broers veel contacten hadden onder de binnenvaartschippers, wisten ze na de bevrijding vrij snel iemand te vinden die hen naar Nederland terugbracht. Ze behoorden dan ook tot de eersten die terug waren en het gonsde al snel door het baggerdorp: ‘De Baerzen zijn terug ...’ Dat was vooral een vreugdevolle tijding voor mijn moeder – Sijgje Koppelaar – want niet zo lang vóór hij naar Duitsland vertrok, had mijn vader met haar verkering gekregen. Op 23 september 1946 trouwen zij. Hun huwelijk werd bevestigd door ds. E. du Marchie van Voorthuysen, die ds. Smits inmiddels als predikant van Sliedrecht was opgevolgd.

Het huwelijksleven

Een jaar later kwam ik ter wereld en in de jaren daarna werden mijn drie zussen en mijn broer geboren. Mijn moeder was mindervalide. Als 16-jarig meisje kreeg zij een ernstig verkeersongeluk in Rotterdam. Zij werd op de fiets aangereden door een vrachtwagen die heipalen vervoerde. Haar rechtersvoet en onderbeen werden verbrijzeld. Als door een wonder hoefde de voet niet geamputeerd te worden. Maar zij lag in de loop van de jaren van haar huwelijk wel vele malen in het ziekenhuis om geopereerd te worden. Het lopen ging in feite ook geen moment zonder pijn. Uiteindelijk werd haar voet op oudere leeftijd toch nog geamputeerd.

De Watersnoodramp

Diepingrijpend was de watersnoodramp op 1 februari 1953. Wij woonden toen vlak bij de scheepswerf aan de buitenzijde van de rivierdijk. Op zondagmorgen stond vrijwel ons hele huis rondom in het water en alle kelders onder het huis waren volgelopen. Van de oever tegenover ons huis was niets meer te zien. Het was één grote watervlakte die tot Brabant reikte. Als vijfjarige jongen wilde ik op die zondagmorgen mijn kaplaarzen aan om in het water te gaan waden. Dat viel bij mijn vader niet in goede aarde: ‘Het is zondag en weet je wel hoeveel mensen in dit water verdronken zijn!’ Dat wist ik natuurlijk niet, maar zijn woorden bleven wel haken. Ik moest denken aan de zondvloed, aan het water dat dood en verderf brengt.

Overigens was het ook een spannende tijd. Op de grens van Sliedrecht en Hardinxveld-Giessendam was de (zwakke) dijk doorgebroken en een groot deel van Sliedrecht dat achter de

dijk ligt was ondergelopen. Op zondagmorgen werd het vee van boer Van der Linden die tegenover ons woonde – aan het einde van de Poelenstoep – de dijk op gedreven. De dieren kregen een plek in een van de loodsen van scheepswerf Baars. De grote witte schimmel stond in een haastig getimmerd hok vlak naast de zaagmachine. Het dier was erg onrustig en we keken er vol ontzag naar. Ook de wijk waar opa en oma Koppelaar woonden was onder water komen te staan. Samen met de twee jongste dochters die toen nog thuis woonden trokken zij wekenlang bij ons in.

Een ambtelijke taak

In die periode was mijn vader vrijwel dag en nacht bezig. Samen met zijn oudste broer was hij namelijk al jaren lid van de plaatselijke vrijwillige brandweer. Wekenlang spanden zij zich in om wijken watervrij te maken, kelders leeg te pompen etc. Een jaar later werd mijn vader ook gekozen tot ouderling van de plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerk (nu: de gemeente Sliedrecht-Bethel). In de vacante tijd werd hij op Tweede Kerstdag 1954 in dat ambt bevestigd door prof. J.J. van der Schuit. Nu was mijn vader altijd kerkelijk zeer betrokken geweest, maar dat werd alleen maar sterker toen hij eenmaal ouderling was. Hij ontwikkelde zich in de lange periode van zijn ouderlingschap niet alleen tot iemand die schepen bouwde, maar ook tot iemand die bouwde aan het schip van de Kerk. Al spoedig werd hij penningmeester en kerkmeester en heeft in die hoedanigheid ontzettend veel werk verzet voor verschillende verbouwingen van het kerkgebouw. Vaak werd hij afgevaardigd naar de classis Dordrecht en de Particuliere Synode van het Zuiden

en zelfs tweemaal naar de Generale Synode. Jarenlang was hij ook penningmeester van de classis en van de PS van het Zuiden. Het zal niemand verbazen dat al deze activiteiten soms een grote druk betekenden voor ons gezinsleven, vooral wanneer mijn moeder weer een periode in het ziekenhuis moest doorbrengen ...

Vervulling van een stille wens

Na mijn lagereschooltijd volgde ik de opleiding aan het Gymnasium Camphuysianum in Gorinchem, een openbare school. Toen die beslissing eenmaal gevallen was, fietste ik met mijn vader op een zaterdagmiddag naar Gorinchem ‘om de weg te verkennen’. Het was namelijk de bedoeling dat ik de 15 kilometer naar en van school fietsend zou afleggen. Onderweg waarschuwde mijn vader mij uitvoerig over de gevaren van een dergelijk type school: Schoolavonden met toneelvoorstellingen, dansen etc. konden naar zijn overtuiging niet voor iemand met een gedoopt voorhoofd! Nu is dat nooit een echt probleem geworden.

Toch waren er wel rimpelingen en spanningen. Wij hadden namelijk thuis geen radio en ik had er moeite mee dat ik – als ik op school kwam – ‘van niets wist’. Eindeloze discussies waren het gevolg, maar uiteindelijk kwam de radio er in 1963 en dat was in feite na die tijd nooit meer een punt. Na het gymnasium ging ik in Leiden Klassieke Talen studeren en behaalde in 1970 mijn kandidaatsexamen. Mijn vader begreep die keuze niet helemaal. Hij had liever dat ik economie ging studeren, ‘want dat was goed voor de zaak!’ Maar hij heeft me nooit een strobreed in de weg gelegd en mijn ouders hebben altijd royaal mijn studie bekostigd. Toen het

in 1970 voor mij tot een geestelijke doorbraak kwam, ging ik theologie studeren in Apeldoorn. Feitelijk ging daarmee een stille wens van mijn vader in vervulling.

Van Urk naar Ontario

In 1972 trouwden mijn vrouw en ik en wij krijgen vijf kinderen. Opa en oma waren dol op hun kleinkinderen. Dat had er ook mee te maken dat onze kinderen vele jaren lang hun enige kleinkinderen waren. Vooral mijn vader had er bijzonder slag van om met kinderen om te gaan. Dat bleek bijvoorbeeld ook in de vele contacten die hij als ouderling had met kinderen uit de gemeente. In 1974 werd ik predikant van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Urk (Eben-Haëzer). Mijn ouders kwamen graag en vaak op Urk. Maar er paktten zich ook donkere wolken samen. In 1978 kreeg ik namelijk een uitnodiging van de vacante gemeente van Dundas, Ontario, Canada (Free Reformed Church) om daar een poosje te komen werken, mogelijk in verband met een uit te brengen beroep. Aanvankelijk weigerde ik, maar uiteindelijk vertrokken we toch met onze kinderen in de zomer van 1979 voor vier weken naar Canada. Daar vielen banden die hecht bleken te zijn. Weliswaar bedankte ik voor het eerste beroep dat de gemeente in september van dat jaar op mij uitbracht. Maar binnen de twee jaar volgde een tweede beroep. Toen ik mijn vader daarover opbelde, reageerde hij kortaf: 'Binnen de twee jaar, dat is niet volgens de kerkorde en daar is dus niets van God bij. Want die geloven haasten niet' (vgl. Jes. 28:16). Het hielp niet dat ik probeerde uit te leggen dat deze woorden iets anders betekenen. Hij bleef bij zijn standpunt. In de weken van beraad die daarna volgden,

stelde hij alles in het werk om mij over te halen het beroep niet aan te nemen. Tegelijk werd hij ook steeds stiller. Op de donderdag vóór Pasen 1981 kreeg ik duidelijk licht en wist ik dat ik het beroep moest aannemen.

Jij gaat weg'

Op Goede Vrijdag reed ik naar Sliedrecht om het mijn ouders te vertellen. Mijn vader was niet thuis. Hij was nog steeds aan het werk op de zaak. Ik zei tegen mijn moeder: 'Dan ga ik daarheen!' Zij zei dat ik dat niet moest doen. Iedereen op de werf kende me namelijk en als men zou zien dat ik op Goede Vrijdag op de zaak kwam, zouden de praatjes niet van de lucht zijn. Pa werd gebeld en even later kwam hij naar huis. Ik zag onmiddellijk dat hij erg bewogen was. 'Jij gaat weg', zei hij. 'Ja, pa!' was het antwoord. 'Ik dacht dat je gistermiddag om een uur of vier opbellen zou', reageerde hij. Dat was precies het moment dat de Heere mij licht en duidelijkheid gaf! Hij vervolgde: 'Ik had de Bijbel bij de telefoon openliggen.' (Dat had ik overigens tot mijn lichte verwondering al ontdekt.) 'De Heere richtte mijn aandacht gisteren op het afscheid van Paulus van de gemeenteleden van Caesarea. De apostel stond op het punt om naar Jeruzalem te reizen, maar men wilde hem niet laten gaan omdat daar grote gevaren dreigden (Hand. 21:8vv.). Hierop zei Paulus: "Wat doet gij, dat gij weent en mijn hart week maakt?" (vs. 13). Ik zag ineens, jongen, dat ik de laatste maanden daarmee bezig geweest ben: jouw hart week maken om dat beroep niet aan te nemen en niet naar Canada te gaan. Toen ik dit las, heb ik gecapituleerd, net zoals de mensen uit Caesarea: "En als hij zich niet liet afraden, hielden wij ons tevreden,

zeggende: De wil des Heeren geschiede!” (vs. 14). Maar’, zo voegde hij eraan toe, ‘dat zeg ik nú en van harte! Maar ik weet niet of dat nog zo is als ik jullie naar Schiphol breng ...!’

‘Wanneer kom je naar mijn huis?’

We zijn in september van dat jaar naar Canada vertrokken. Nu had mijn vader in de tijd van mijn beraad over het beroep onder meer gezegd: ‘Denk maar niet dat wij ooit naar Canada zullen komen. Je weet dat ik last heb van longemfyseem en vaak kortademig ben. Een paar jaar geleden zijn we nog met een reis naar Zwitserland geweest en hoe hoger we in de bergen kwamen, hoe benauwder ik werd. Dus zo’n reis zo hoog door de lucht in een vliegtuig, dat is voor mij niks!’ Mijn uitleg dat dit in een vliegtuig echt wel anders werkt, leek op dat moment niet echt te landen. Maar dat werd snel anders. Eenmaal in Canada belden we iedere maandagavond met mijn ouders. Na een paar maanden had mijn vrouw mijn vader aan de lijn. Jan Willem – op dat moment onze jongste (ruim 3 jaar) – gebaarde plotseling dat hij de telefoon wilde hebben. Hij kreeg ’m en zei met zijn liefste stemmetje: ‘Opa, wanneer kom jij naar mijn huis ...?’ De volgende morgen vroeg zat mijn vader bij het reisbureau en boekte zijn eerste trip naar Canada! Mijn ouders kwamen vijfmaal naar Canada, meestal voor een periode van vijf weken. Dat zijn onvergetelijke tijden geweest, zowel voor hen als voor ons. Als de kinderen uit school kwamen las opa voor uit Nederlandse kinderboeken. Hij fantaseerde er nogal eens iets bij, vaak met veel drama. De kinderen hadden dat meestal door, maar dat hinderde niet.

We bezochten ook de bekende plekken in Ontario, onder

andere – uiteraard – de Niagara watervallen. Mijn vader was erg onder de indruk van de waterwerken daar in de buurt, onder andere de acht getrapte sluizen in het Welland Canal tussen het Erie en het Ontariomeer waar grote zeeschepen doorkomen. ‘Ze kunnen hier toch ook nog wel wat’, was zijn typisch Sliedrechtse commentaar.

Kerkdiensten in Canada

De kerkdiensten in Canada waren voor mijn ouders niet gemakkelijk, vooral voor mijn moeder niet. Zij konden het Engels van hun zoon namelijk niet al te goed volgen. Ik probeerde in de periode toen zij er waren zoveel mogelijk doorde weekse Nederlandse diensten te beleggen en dat vergoedde heel veel. Op een zeker moment tijdens hun verblijf in Canada vond de bediening van het Heilig Avondmaal plaats in de gemeente. Ik zei mijn ouders dat de kerkenraad hun van harte toestemming gaf om aan de bediening deel te nemen. Die zondagmorgen was mijn vader mismoedig. De eerste verzen van Psalm 63 kwamen hem in gedachten: ‘O Heer’, mijn ziel en lichaam hijgen en dorsten naar U in een land, dat dor en mat van droogte brandt, waar niemand lavenis kan krijgen ...’ Dat waren de woorden uit de Engelse Psalter die we aan het begin van de dienst zongen. De tekst voor de preek was Jeremia 31:3: ‘Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde ...’ Woorden die al vroeger bijzondere betekenis voor hem gekregen hebben. Hij kon niet blijven zitten, maar vierde – zoals hij zelf zei – Avondmaal ‘in een vreemd land, in een vreemde taal, maar met geen vreemde Zaligmaker!’

Verdrietiġe zaken

Tijdens de jaren dat wij in Canada woonden rezen op de scheepswerf in Sliedrecht grote moeilijkheden. Mijn vader was de jongste van de vier broers die directeur-eigenaar waren. Twee van hen waren inmiddels overleden en pa was de enige van hen die nog actief bij het bedrijf betrokken was, maar hij was ook halverwege de zeventig. Het werd dus tijd dat het bedrijf overging op enkele neven. Dat liep uit op een uiterst pijnlijk conflict waar mijn vader – en mijn moeder – zwaar onder leden. Uiteindelijk werd mijn vader ‘uitgekocht’. Maar de verhoudingen waren zo verstoord dat hij na precies zestig jaar trouwe dienst een afscheid(sreceptie) weigerde. Wel stuurde hij aan alle personeelsleden een royaal kerstpakket en een bedankbrief. Vanaf dat moment heeft hij nooit meer een voet op het bedrijf gezet. Toen ik tien jaar later voorstelde om samen toch nog een keer naar de scheepswerf te gaan, weigerde hij resoluut: ‘Dat nooit meer; er is te veel gebeurd!’

Ouderdomszorgen

Inmiddels waren wij in 1988 naar Nederland teruggekeerd omdat ik het beroep naar Middelharnis had aangenomen. Mijn ouders waren blij, al vertrouwde mijn vader me wel toe: ‘Eén ding zal ik wel erg missen: die weken die we in Canada samen doorbrachten ...!’ Grote vreugde was er bij mijn ouders – en bij ons allemaal – toen in Middelharnis onze jongste geboren werd. Dat was mede een reden dat mijn ouders zo lang mogelijk naar ons toe bleven komen. Dat werd echter steeds moeilijker omdat mijn moeder snel verouderde. Zij kreeg de ziekte van Parkinson en ging steeds

moeizamer lopen en praten. Vooral dat laatste was voor haar een zwaar kruis, temeer omdat mijn vader al jaren (werf)doof was. Uiteindelijk kon mijn moeder niet langer thuisblijven en werd zij opgenomen in een verpleeghuis, terwijl mijn vader in zijn huis aan de rivier bleef wonen. Hij zocht mijn moeder elke dag drie keer op. Als we tegen hem zeiden: 'Pa, twee keer is ook goed!' wees hij dat resoluut van de hand: 'Zolang ik het kan, zal ik het blijven doen!' Soms trof hij moeder niet aan op haar kamer. Nu kon zij steeds moeilijker praten, maar ze kon nog wel zingen en ze had een goede stem. Vaak schuifelde ze al zingend achter haar rollator door het tehuis. Mijn vader zette dan zijn gehoorapparaat op het hardst en als hij zingen hoorde, wist hij: 'Daar is ze!'

'Ik mag naar mijn eigen huis'

Aan het einde van de zomer 1997 werd de gezondheid van mijn moeder snel minder en op 10 september van dat jaar overleed ze. Al voordat mijn moeder in het verpleeghuis werd opgenomen, werd ontdekt dat mijn vader aan longkanker leed. Een deel van zijn ene long werd operatief verwijderd. Het was een zware ingreep en hij balanceerde korte tijd op de rand van de dood. Toch herstelde hij en kon ook na het overlijden van mijn moeder nog zelfstandig blijven wonen. Hij kreeg nog redelijk wat bezoek en trok er ook zelf regelmatig op uit om in het bejaardentehuis oudere gemeenteleden en oud-personeelsleden te bezoeken. Die bezoeken droegen nogal eens een pastoraal karakter. Eens vertrouwde hij me toe: 'En als ik dan aan het einde van de middag de deur van het bejaardentehuis achter me dichttrek, ben ik zo'n gelukkig mens, joh! Ik mag naar mijn eigen huis ...!' Daar

zat hij meestal in de erker en staarde vaak over het water van de rivier. Het was ook zijn wens dat hij in zijn huis zou mogen sterven. Maar het liep anders.

Een rustplaats in Sliedrecht

Als gevolg van de problemen met zijn longen verzwakte hij erg en raakte uiteindelijk permanent aan de zuurstof. Op Goede Vrijdag 2001 was opname in het ziekenhuis noodzakelijk. Zaterdag bezochten we hem. Hij was afgemat, maar probeerde manmoedig zijn brood te eten. Mijn vrouw vroeg: 'Bent u nu zo moe, pa?' Hij knikte en zei met nog iets van de oude kracht in zijn stem: 'Maar er blijft een rust over voor het volk van God!' (vgl. Hebr. 4:9). Later zei hij tegen me: 'Jongen, ik heb er niks van terechtgebracht, als man, als vader, als ouderling ... Maar ik leg mijn hoofd rustig neer op de trouw van mijn God.'

Het waren de laatste woorden die we van hem hoorden. Kinderen en kleinkinderen kwamen om afscheid te nemen, terwijl hij nog helder was. Maar in de nacht van de Eerste op de Tweede Paasdag raakte hij in coma en sliep hij in. Op de rouwbrief staan de woorden uit Efeze 2:8: 'Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave.' Op 20 april 2001 brachten wij hem naar zijn laatste rustplaats op aarde. Het was zijn uitdrukkelijke wens dat ik de rouwplechtigheid zou leiden. De tekst bij die gelegenheid was Johannes 14:2: 'In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zo zou Ik het u gezegd hebben; Ik ga heen om u plaats te bereiden.' Samen met mijn moeder rust hij op de begraafplaats in Sliedrecht tot de grote dag van de opstanding.